

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 154/06-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 4. mája 2006 predbežne prerokoval sťažnosť E. L., bytom S., zastúpenej advokátom JUDr. J. D., B., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci v jej prítomnosti zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 144 ods. 1 a s čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a s § 243a ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (účinného v rozhodnom čase) a práva na verejné vyhlásenie rozsudku zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a v čl. 14 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach v spojení s čl. 1 ods. 1 a s čl. 142 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky postupom dovolacieho senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 134/04 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť E. L. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. marca 2005 doručená ústavná sťažnosť E. L., bytom S. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej

advokátom JUDr. J. D., B., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci v jej prítomnosti zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 144 ods. 1 a s čl. 152 ods. 4 ústavy a s § 243a ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (účinného v rozhodnom čase, ďalej aj „OSP“) a práva na verejné vyhlásenie rozsudku zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a v čl. 14 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „medzinárodný pakt“) v spojení s čl. 1 ods. 1 a s čl. 142 ods. 3 ústavy postupom dovolacieho senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 134/04 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

Zo sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že: „Sťažovateľka žalobou podanou na Okresný súd v Martine proti odporcovi A. – S., a.s. vymáhala zaplatenie 423 228 Sk. Okresný súd v Martine jej žalobu zamietol. Sťažovateľka podala odvolanie na Krajský súd v Žiline, ktorý v celom rozsahu potvrdil rozsudok okresného súdu, ale proti rozsudku pripustil dovolanie (...).“

Sťažovateľka proti právoplatnému rozhodnutiu odvolacieho súdu podala dovolanie, pričom namieta, že „najvyšší súd SR o dovolaní konal bez nariadenia dovolacieho pojednávania“ a tým došlo k porušeniu jej práva na prerokovanie veci v jej prítomnosti zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 144 ods. 1 a s čl. 152 ods. 4 ústavy a s § 243a ods. 1 OSP postupom dovolacieho senátu najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 134/04.

Okrem uvedeného sa v danej ústavnej sťažnosti namieta, že „najvyšší súd SR na vyhlásenie rozsudku nepredvolal sťažovateľku, ani jej právneho zástupcu“ a „rozsudok vyhlásil bez prítomnosti sťažovateľky a jej právneho zástupcu“, a tým došlo k porušeniu jej práva na verejné vyhlásenie rozsudku zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru a v čl. 14 ods. 1 medzinárodného paktu v spojení s čl. 1 ods. 1 a s čl. 142 ods. 3 ústavy postupom senátu najvyššieho súdu v dovolacom konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 134/04.

V súvislosti s namietaným porušením základného práva na prejednanie veci v jej prítomnosti sťažovateľka okrem iného uviedla:

„(...) Súd, ktorý ústavne konformným spôsobom hľadá medze výkladu a uplatnenia § 243a ods. 1 OSP, nemôže toto ustanovenie bez ďalšieho vytrhnúť z kontextu právneho poriadku SR, ani z kontextu OSP a uspokojiť sa s konštatovaním, že pojednávanie o dovolaní má nariadiť spravidla, a preto ho nemusí nariadiť. (...) Súd je (...) povinný postupovať v súlade s príkazom čl. 152 ods. 4 Ústavy SR, teda tak, aby pri svojej úvahe o ústnom pojednávaní zabezpečil ochranu práva účastníka konania priznanú čl. 48 ods. 2 Ústavy SR.

V dovolacom konaní zákon výslovne určuje súdu, aby nenariadil pojednávanie v dovolaní proti uzneseniu (§ 243a ods. 3). Súd má zákonnú povinnosť pojednávanie nenariadiť, ak ide o prípady uvedené v § 237, v § 241 ods. 2 písm. b) a d). Pre všetky ostatné prípady konania o dovolaní, v ktorých sa preskúmava rozsudok, platí zákonom určené pravidlo, podľa ktorého dovolací súd spravidla nariadi pojednávanie. Iba výnimočne, ak súd zistí právne relevantné dôvody pre nenariadenie pojednávania o dovolaní, môže dovolací súd upustiť od nariadenia pojednávania. Existenciu takých dôvodov však dovolací súd nemôže predpokladať, ale musí ich overiť a preukázať. Upustenie od ústneho pojednávania je zásahom do základného práva účastníka konania na prerokovanie veci v svojej prítomnosti, a preto súd, ktorý sa rozhodne upustiť od pojednávania na základe výnimky priznanej § 243a ods. 1 OSP, nemôže toto ustanovenie uplatniť bez uvedenia kritérií oprávňujúcich súd na upustenie od ústneho pojednávania, ako aj bez toho, aby účastníkovi konania uviedol dôvody, pre ktoré pojednávanie o dovolaní nenariadi. (...)

V okolnostiach prípadu sa nič z toho nestalo. Sťažovateľka podala dovolanie podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP, na ktoré sa vzťahuje právna norma § 243a ods. 1 OSP, podľa ktorej súd spravidla nariadi pojednávanie o takomto dovolaní. (...) Najvyšší súd SR však pokladal za samozrejmé, že v dovolacom konaní sa pojednávanie nenariaduje, ničím nenaznačil, že sa zaoberal otázkou, či môže upustiť od ústneho pojednávania, ktoré v súlade so zákonom spravidla má nariadiť a ani v náznaku neoznačil dôvod alebo dôvody, pre ktoré v súlade s ustanovením § 243a ods. 1 OSP upustil od nariadenia pojednávania vo veci 1 Cdo 134/2004. Tým porušil základné právo sťažovateľky priznané čl. 48 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy a § 243a ods. 1 OSP.“

V súvislosti s namietaným porušením základného práva na verejné vyhlásenie rozsudku sťažovateľka poukázala najmä na judikatúru ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 88/01, II. ÚS 85/02, I. ÚS 5/02, IV. ÚS 110/03 a dodala, že je presvedčená o tom, že právne názory obsiahnuté v uvedených rozhodnutiach ústavného súdu „(...) sú relevantné aj v konaní aj o jej ústavnej sťažnosti. Najvyšší súd SR v konaní o jej dovolaní vo veci 1 Cdo 134/2004 napriek predchádzajúcim rozhodnutiam ústavného súdu o postupe, ktorý najvyšší súd musí dodržať pri vyhlasovaní rozsudku v dovolacom konaní, opäť svojvoľne ignoroval právo účastníka konania, v danom prípade sťažovateľky, a rozhodnutie o dovolaní v konaní 1 Cdo 134/2004 vyhlásil spôsobom, pri ktorom bolo porušené právo E. L. na verejné vyhlásenie rozsudku pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 14 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 142 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.“

Vzhľadom na uvedené podstatné skutočnosti sťažovateľka po - upresnení a odôvodnení požadovanej výšky primeraného finančného zadosťučinenia a náhrady trov konania - navrhla, aby ústavný súd po prijatí jej sťažnosti na ďalšie konanie takto rozhodol:

„1. Právo E. L. na prerokovanie veci v jej prítomnosti priznané čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a § 243a ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku postupom dovolacieho senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 134/2004 porušené bolo.

2. Právo E. L. na verejné vyhlásenie rozsudku pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 14 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 142 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky postupom dovolacieho senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 134/2004 porušené bolo.

3. Rozsudok dovolacieho senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v dovolacom konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 134/2004 sa zrušuje. Vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

4. Ústavný súd Slovenskej republiky podľa čl. 127 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky priznáva E. L. za porušenie jej základných práv primerané finančné zadostučinenie 75.000 Slovenských korún. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný vyplatiť toto zadostučinenie do 15 dní odo dňa vyhlásenia nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky v sídle Ústavného súdu Slovenskej republiky. Najvyšší súd Slovenskej republiky vykoná platbu na číslo účtu, ktorý mu E. L. uvedie.

5. Ústavný súd Slovenskej republiky podľa § 36 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov priznáva úhradu trov konania vo výške 7.884 Sk. Najvyšší súd Slovenskej republiky vykoná platbu do 15 dní odo dňa vyhlásenia nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky na číslo účtu, ktoré mu právny zástupca sťažovateľky uvedie. “

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k prijateľnosti sťažnosti na ďalšie konanie písomne vyjadrili obaja účastníci konania: za najvyšší súd jeho predseda JUDr. Milan Karabín listom sp. zn. KP 8/05-15 z 25. apríla 2005 a právny zástupca sťažovateľky stanoviskom k uvedenému vyjadreniu najvyššieho súdu listom z 20. júla 2005.

2. 1. Predseda najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení okrem iného uviedol:

„(...) Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať postup všeobecného súdu, ak je tento v súlade so zákonom.

Dovolací súd vo veci konal a rozhodoval v procesnom rámci danom ust. § 243a vety prvej za bodkočiarkou O. s. p., podľa ktorého dovolací súd pojednávanie nenariadi (nie spravidla, ale vždy), ak ide o prípady uvedené, okrem iného, v ustanovení § 241 ods. 2 písm. d), teraz písm. c) O. s. p., ktorým dovolateľ namieta nesprávne právne posúdenie veci. Takáto interpretácia a aplikácia citovaného procesného ustanovenia v dovolacom konaní je podľa nás zlučiteľná s našou ústavou i medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (čl. ods. 1 Dohovoru).

(...) V súlade s normami občianskeho súdneho konania dovolací súd postupoval aj pri verejnom vyhlásení rozsudku (viď pripojená fotokópia oznámenia zo 16. 11. 2004).

Takýto spôsob verejného vyhlasovania rozsudkov výslovne umožňuje ustanovenie § 156 ods. 3 v spojení s § 243a ods. 1 a § 243c O. s. p.

Z uvedeného vyplýva, že Najvyšší súd SR postupom, ktorým rešpektoval platný O. s. p., neporušil ani nemohol porušiť namietané základné práva sťažovateľky (porov. aj uznesenie II. ÚS 49/05-21), preto navrhujeme podanú sťažnosť odmietnuť.“

2. 2. Právny zástupca sťažovateľky vo svojom stanovisku k uvedenému vyjadreniu najvyššieho súdu uviedol najmä, že :

«(...)„Postup, ktorý je v súlade so zákonom“, ako právny dôvod vylučujúci možnosť porušenia základného práva, a teda aj samé začatie konania o ústavnej sťažnosti, nemožno absolutizovať. Základným kritériom hodnotenia postupu všeobecných súdov nie je súlad so zákonom. Ak postup súdu podlieha ústavnej úprave, rozhodujúce pre preskúmanie ústavnosti takého postupu Ústavným súdom SR je, či všeobecný súd konal v súlade s ústavou. (...) Ústavná sťažnosť E. L. je (...) opodstatnená v celom rozsahu, pričom vo vzťahu k postupu najvyššieho súdu v dovolacom konaní ide o ústavnú sťažnosť precedenčného významu pre vymedzenie účelu, rozsahu a obsahu základného práva na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka dovolacieho konania. (...)

V súlade so zákonom dovolací súd má povinnosť nariadiť pojednávanie, ak ide o dovolanie proti rozsudku. Zákon z tohto pravidla ustanovuje výnimku pomocou slova „spravidla“, ktorá dovolaciemu súdu priznáva možnosť úvahy, či vo veci, o ktorej koná, nie sú dôvody opodstatňujúce rozhodnutie o dovolaní bez pojednávania. Dovolací súd postupuje v súlade so zákonom, ak právo úvahy uplatní a z dôvodu, ktorý identifikuje, rozhodne, že ide o dôvod opodstatňujúci rozhodnutie o dovolaní bez nariadenia pojednávania. V právnom štáte úvaha súdu (ale aj správneho orgánu) nemôže byť voluntaristická, ale musí obstáť v objektívnom teste verejného záujmu. Pritom test sa musí zamerať na identifikáciu medzi medzi konfliktnými právom chránenými záujmami, o ktorých orgán verejnej moci má rozhodnúť; úlohou testu nemôže byť hľadanie rovnováhy medzi záujmom (alebo nezáujmom) orgánu verejnej moci s právomocou rozhodnúť a záujmom, ktorý je predmetom ochrany právnym poriadkom. V prípade

ústavnej sťažnosti E. L. sa nič také nestalo. Najvyšší súd SR neidentifikoval v jej veci právnu skutočnosť opodstatňujúcu upustenie od ústneho pojednávania, ani neuviedol kritérium, ktorého pomocou pri uplatnení svojej úvahy rozhodol, že základné právo sťažovateľky na prerokovanie jej veci v jej prítomnosti nie je natoľko významné, ako právna skutočnosť opodstatňujúca upustenie od pojednávania vo veci I Cdo 134/2004.

Zákon najvyššiemu súdu neuložil povinnosť postupovať v dovolacom konaní proti rozsudku bez ústneho pojednávania. Zákon svojou nedokonalosťou iba vytvoril najvyššiemu súdu možnosť, aby pri vytrhnutí právnej normy z kontextu právnej úpravy získal dojem o zákonnosti zvoleného postupu. Zdanlivá konformita so zákonom sa však v okolnostiach prípadu zachová iba vtedy, ak súd abstrahuje od čl. 152 ods. 4 ústavy a nedodržaním tohto ústavného príkazu neprihliadne na rad ďalších ústavných noriem ktorých porušenie namietla sťažovateľka. Uprednostnenie výkladu OSP, ktorým sa jeho aplikácia stane nezávislá od ústavy však bez rozumne odôvodniteľných pochybností predstavuje nesprávny úradný postup každého orgánu verejnej moci, a teda aj najvyššieho súdu. Najvyšší súd v dovolacom konaní proti rozsudku nemôže a nesmie zanedbať kontext platného právneho poriadku. Ustanovenia OSP o dovolaní musí interpretovať a aplikovať podľa čl. 152 ods. 4 ústavy, teda vo vzájomnej väzbe s tými normami ústavy, ktoré sa týkajú procesných práv účastníka konania. (...)

Účel úpravy čl. 152 ods. 4 v celom rozsahu zaväzuje aj všeobecné súdy vrátane Najvyššieho súdu SR. V okolnostiach prípadu ústavnou povinnosťou Najvyššieho súdu SR bolo interpretovať a aplikovať ustanovenie § 243a ods. 1 prvá veta za bodkočiarkou OSP v súlade s čl. 48 ods. 2 a v spojení s čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 Ústavy SR. Najvyšší súd SR tak nepostupoval. Ak by najvyšší súd bol riadne uviedol dôvod, kvôli ktorému o dovolaní sťažovateľky môže rozhodnúť bez ústneho pojednávania, lebo v danom prípade je splnená podmienka pre upustenie od pojednávania, mohol by vzniknúť ústavný spor o správnosť takého rozhodnutia, o to, či sa zachovala spravodlivá rovnováha medzi základným právom na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka a medzi právnu skutočnosťou opodstatňujúcou upustenie od pojednávania. V okolnostiach prípadu však najvyšší súd vôbec neodôvodnil, prečo v konaní o dovolaní proti rozsudku upustil od pojednávania. Taký postup nemožno akceptovať, lebo nie je v

súlade so zákonom, ktorý dovolacie konanie proti rozsudku koncipuje ako konanie „spravidla“ s pojednávaním.

Zhodné platí aj pre interpretáciu a aplikáciu ustanovenia § 156 ods. 3, § 243a ods. 1 a § 243c OSP, ktoré predseda najvyššieho súdu v stanovisku č. KP 8/05-15 označil za zákonný základ preukazujúci neopodstatnenosť ústavnej sťažnosti E. L. v rozsahu namietajúcom porušenie ustanovenia čl. 142 ods. 3 v spojení s čl. 48 ods. 2 ústavy.

Ústavný súd SR v predchádzajúcich rokoch viackrát rozhodol, že princíp verejného vyhlásenia rozsudku má povahu ústavného príkazu pre všeobecné súdy. Sťažovateľka v svojej ústavnej sťažnosti niekoľko takých rozhodnutí výslovne uviedla. Úprava ústavy, ani relevantných medzinárodných dohovorov sa neskôr, po uverejnení nálezov ústavného súdu, nezmenila. Predseda najvyššieho súdu výslovne neuviedol právne rozdiely medzi predchádzajúcimi vecami rozhodnutými ústavným súdom a predloženým sporom. Z jeho vyjadrenia sa možno iba dohadovať o tom, že taký rozdiel identifikoval v postupe najvyššieho súdu, ktorý pravdepodobne v svojich priestoroch v Bratislave na úradnej tabuli vyvesil oznámenie o dátume vyhlásenia rozsudku. Tento dohad naznačuje veta v stanovisku č. KP 8/05-15: „3. V súlade s normami občianskeho súdneho konania dovolací súd postupoval aj pri verejnom vyhlásení rozsudku (viď pripojená fotokópia oznámenia zo 16. 11. 2004).“ (...)

Sťažovateľka má pocit, že Ústavný súd SR priznal fotokópii oznámenia povahu dôkazu. S prihliadnutím na túto okolnosť sťažovateľka zastáva názor, že ústavný súd k jej výzve na vyjadrenie k stanovisku predsedu najvyššieho súdu mal pripojiť aj fotokópiu oznámenia zo 16. 11. 2004, aby mohla uplatniť svoje základné právo vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom. Pri absencii tejto možnosti sťažovateľke nezvyšuje iné, než svoju ďalšiu právnu argumentáciu založiť na dôvere, že najvyšší súd v budove najvyššieho súdu v Bratislave skutočne 16. novembra 2004 vyvesil, alebo inak zverejnil, informáciu o tom, že vo veci I Cdo 134/2004 verejne vyhlási rozsudok, a že tak urobí 23. novembra 2004.

Pokiaľ ide o skutkový stav, sťažovateľka pripomína, že ona osobne, ani jej právny zástupca nebol o tejto skutočnosti vyrozumený písomne, telefonicky, ani nijakou inou známou formou komunikácie medzi ľuďmi, takže sa o dátume vyhlásenia rozsudku nedozvedela priamo, ani sprostredkované.

Právnu argumentáciu k tomuto skutkovému stavu predseda najvyššieho súdu oprel o ustanovenie § 156 ods. 3 v spojení s § 243c OSP. (...)

Predseda najvyššieho súdu pravdepodobne iba kvôli nie dost' detailnej znalosti judikatúry Ústavného súdu SR neodkázal na právny názor ústavného súdu, podľa ktorého: „V praxi by to malo byť tak, že o vyhlásení rozsudku sa upovedomia účastníci konania a je vecou súdu, akým spôsobom sa o tom upovedomia“ (II. ÚS 47/96 ...). Základom stanoviska predsedu najvyššieho súdu sa zdá byť až neskorší právny názor ústavného súdu: „Pokiaľ ide o účastníkov konania, je získanie informácie o dátume a mieste vyhlásenia rozsudku vyvesením zoznamu pojednávani na dverách pojednávacej miestnosti v deň konania pojednávania (alebo dokonca v krátkom časovom predstihu pred jeho začatím) tak ako tomu bolo v danom prípade, neakceptovateľné a nie je ho možné kvalifikovať ako dostatočný postup zo strany najvyššieho súdu pre naplnenie ústavnej požiadavky verejného vyhlásenia rozsudku podľa čl. 142 ods. 3 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.“ (IV. ÚS 110/03...)

Sťažovateľka pokladá za podstatné zdôrazniť, že právny názor ústavného súdu vyslovený vo veci II. ÚS 47/96 nemožno absolutizovať, ani vytáhať z kontextu právneho poriadku. (...)

Súd v záujme ochrany svojho pohodlia nemôže organizovať svoju činnosť s ľahostajnosťou k základným právam a slobodám. Súd musí organizovať svoju činnosť tak, aby sa zachoval účel každého základného práva dotknutého činnosťou súdu. „Vec súdu rozhodnúť o spôsobe upovedomia účastníkov po vyhlásení rozsudku“ zakladá právo úvahy na strane súdu o tom, ako najvhodnejšie a najúčelnejšie možno upovedomiť účastníkov konania, že v ich veci sa rozsudok verejne vyhlási v určenom čase na určenom mieste, a že v prípade záujmu sa v danom čase môžu dostaviť na určené miesto, aby sa verejne dozvedeli, ako súd rozhodol. Úvaha súdu nie je bezbrehá. Podlieha úprave všeobecne záväznými predpismi, medzi ktorými najvýznamnejšie miesto má ústava a medzinárodné dohovory. Súd, keď rozhoduje o spôsobe, akým upovedomí účastníkov konania o vyhlásení rozsudku, musí určiť iba taký spôsob, pri ktorom nemôže dôjsť k porušeniu základných práv a slobôd účastníkov konania.

Zo stanoviska predsedu najvyššieho súdu č. KP 8/05-15 možno odvodiť, že najvyšší súd zvolil s ústavou súladný spôsob upovedomenia sťažovateľky o vyhlásení

rozsudku v jej veci, lebo podľa § 156 ods. 3 OSP vyvesil oznámenie (pravdepodobne) sedem dní vopred.

Právny štát sa v nemalej miere spája s dôverou v súdnu moc. Dôvera v súdnictvo sa neposilňuje, ak súd pri vyhlásení svojho rozsudku nedbá na to, či sa účastník konania so záujmom o svoju prítomnosť na vyhlásení rozsudku má možnosť dostaviť sa na tento akt. Základom uspokojenia záujmu o vyhlásenia rozhodnutia o svojej veci je vedomosť, znalosť o tom, kedy a kde bude vyhlásené rozhodnutie.

Postup v súdnom konaní podľa čl. 142 ods. 3 ústavy je v súlade so základným právom účastníka konania priznaným podľa čl. 48 ods. 2, ak sa splní podmienka času; účastník konania musí vedieť s predstihom, vopred, že rozsudok v jeho veci bude vyhlásený. Ak sa o vyhlásení rozsudku dozvie ex post, nemožno ho akceptovať ako spôsob zverejnenia rozsudku, ktorý je v súlade s právom účastníka podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Okrem podmienky času postup podľa čl. 142 ods. 3 ústavy pre súlad so základným právom účastníka konania podľa čl. 48 ods. 2 si vyžaduje aj splnenie požiadavky miesta, s ktorým sa spája zverejnenie informácie o vyhlásení rozsudku. Ak miesto zverejnenia je účastníkom konania dostupné bez neprimeraných ťažkostí, súd pri upovedomení účastníkov konania uplatnil spôsob, ktorý je konformný s relevantnými normami ústavy. Ak súd informáciu o vyhlásení rozsudku uverejní na mieste, ktoré nie je účastníkom konania dostupné, jeho postup môže byť v nesúlade s ústavou aj vtedy, keď informáciu o zverejnení rozsudku vyhlási včas, s primeraným predstihom pred vyhlásením rozsudku, lebo prekážka priestoru môže mať za následok zmarenie možnosti, že účastník konania sa o vyhlásení rozsudku naozaj dozvie.

Sťažovateľka je dôchodkyňou trvale žijúcou v S., okres M. Jej právnym zástupcom v konaní pred Najvyšším súdom SR v namietnutej veci bol advokát JUDr. V. K., taktiež žijúci v M., kde aj pôsobí ako advokát. Od oprávnenej osoby, ani od osoby, ktorá oprávnenej osobe poskytuje právnu pomoc, nemožno s primeranou mierou zdravého rozumu vyžadovať, aby sa cyklicky, trebárs raz týždenne, chodila z mesta, v ktorom žije a ktoré je vzdialené asi 200 km od sídla súdu konajúceho o jej veci, pozrieť, či na príslušnom súde nie je vyvesené oznámenie o čase konania vrátane vyhlásenia súdneho rozhodnutia. Znalosť o čase vyhlásenia súdneho rozhodnutia podľa § 156 ods. 3 OSP nemožno pokladať za všeobecne známu skutočnosť, ani ju nemožno prezumovať.

Povinnosťou súdu uplatňujúceho relevantnú úpravu OSP v súlade s čl. 152 ods. 4, čl. 1 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy je vyrozumieť o čase a mieste vyhlásenia rozsudku každého účastníka konania, u ktorého súd môže dôvodne očakávať, že bez vyrozumenia súdom existuje nízka pravdepodobnosť, že sa o vyhlásení rozsudku v svojej veci včas dozvie aj bez potrebného úkonu súdu.

Aj keď uplatnenie postupu podľa § 156 ods. 3 OSP v dovolacom konaní nie je zákonom výslovne vylúčené, zachovanie dostupnosti základných práv a slobôd pre každého účastníka konania a dodržanie všetkých ústavných noriem je základom dovolacieho konania rovnako, ako ktoréhokoľvek iného konania pred orgánom verejnej moci v Slovenskej republike. V okolnostiach prípadu Najvyšší súd SR sa takto nesprával. Najvyšší súd SR nevytvoril sťažovateľke primeranú príležitosť pre uplatnenie jej základného práva priznaného čl. 48 ods. 2 ústavy, ani nedodrжал ústavné normy ustanovené v čl. 152 ods. 1, čl. 1 ods. 1 a čl. 142 ods. 3 ústavy. Namiesto postupu podľa čl. 2 ods. 2 Najvyšší súd SR súbežne porušil rad ústavných noriem, nimi priznaného základného práva sťažovateľky, ak aj pravidiel, ktoré sú orgány súdnej moci povinné dodržať. Taký postup nemožno hodnotiť ani ako „primerané“ uplatnenie ustanovení o konaní pred súdom prvého stupňa v dovolacom konaní.»

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným rozhodnutím alebo iným zásahom orgánu štátu do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej, ako aj nezistenie žiadnej možnosti porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (mutatis mutandis rozhodnutie sp. zn. III. ÚS 138/02 a v ňom citovaná ďalšia judikatúra).

Predmetom sťažnosti je označené porušenie základných práv sťažovateľky na prerokovanie vecí v jej prítomnosti zaručených v čl. 48 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 144 ods. 1 a s čl. 152 ods. 4 ústavy a s § 243a ods. 1 OSP (účinného v rozhodnom čase) a práva na verejné vyhlásenie rozsudku zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru a v čl. 14 ods. 1 medzinárodného paktu v spojení s čl. 1 ods. 1 a s čl. 142 ods. 3 ústavy postupom dovolacieho senátu najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 134/04.

1. Pokiaľ ide o namietané porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci v jej prítomnosti zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 144 ods. 1 a s čl. 152 ods. 4 ústavy a s § 243a ods. 1 OSP (účinného v rozhodnom čase) v napadnutom konaní, z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že porušenie uvedeného základného práva, ústavných princípov a označeného ustanovenia OSP vidí sťažovateľka najmä v tom, že najvyšší súd rozhodol o jej dovolaní „*bez nariadenia dovolacieho pojednávania*“.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala (...) a v jeho prítomnosti (...).

Podľa čl. 144 ods. 1 ústavy sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom.

Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Podľa § 243a ods. 1 OSP účinného v rozhodnom čase (tak rozumej aj v ďalšom texte) dovolací súd spravidla nariadi pojednávanie o dovolaní proti rozsudku; pojednávanie nenariadi, ak ide o prípady uvedené v § 237, v § 241 ods. 2 písm. b) a d).

Podľa bodu 100 zákona č. 353/2003 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o doplnení zákona č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov, v § 241 ods. 2 sa vypúšťa písmeno c). Doterajšie písmeno d) sa označuje ako písmeno c).

Ústavný súd, rovnako ako aj Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) verejné prerokovanie veci považuje za jednu z dôležitých procesných garancií spravodlivého súdneho konania, ktoré zahŕňa verejné prerokovanie veci, prítomnosť

verejnosti a verejné vyhlásenie rozsudkov. Verejnosť zabezpečuje určitú kontrolu výkonu spravodlivosti. ESLP judikoval, že verejnosť konania chráni strany pred tajnou justíciou vymykajúcou sa kontrole verejnosti a je tiež jedným z prostriedkov zachovania dôvery k súdom. Transparentnosť, ktorú prepožičiava výkonu spravodlivosti, napomáha naplneniu účelu čl. 6 ods. 1 dohovoru, t. j. spravodlivého procesu (Pretto v. Taliansko, 1983).

Ústavný súd nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (napr. I. ÚS 31/05), a preto nemôže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov, pokiaľ tieto súdy vo svojej činnosti postupujú v súlade s právami na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až 50 ústavy). Z takéhoto pohľadu pristúpil ústavný súd aj k posúdeniu napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že v danom prípade „*sťažovateľka podala dovolanie podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP*“, t. j. z dôvodu, že napadnuté rozhodnutie krajského súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, pričom na prerokovanie tohto dovolacieho dôvodu sa podľa právneho názoru sťažovateľky nevzťahovala výnimka nenariadiť pojednávanie o dovolaní proti rozsudku podľa vety za bodkočiarkou v § 243a ods. 1 OSP, a preto sa na konanie o jej dovolaní mala aplikovať prvá veta ustanovenia § 243a ods. 1 OSP, t. j. „*Dovolací súd spravidla nariadi pojednávanie o dovolaní proti rozsudku; (...)*“.

Vo vete za bodkočiarkou v § 243a ods. 1 OSP účinného v čase rozhodovania najvyššieho súdu (tak rozumej aj v ďalšom texte) zákonodarca ustanovil, že dovolací súd v konaní o dovolaní proti rozsudku obligatórne nenariadi pojednávanie, ak bude rozsudok odvolacieho súdu napadnutý z dovolacích dôvodov uvedených v § 237 OSP alebo v § 241 ods. 2 písm. b) a d) OSP. Podľa zistenia ústavného súdu však v tom čase (v rozhodnom čase) platné a účinné ustanovenie § 241 ods. 2 OSP neobsahovalo písmeno d), na ktoré sa vyššie uvedené ustanovenie § 243a ods. 1 OSP odvolávalo. Z dôvodu tejto nepresnosti v právnej úprave by bez ďalšieho skúmania mohlo dôjsť k pochybnostiam, či sťažovateľkou uplatnený dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP patril alebo

nepatriť medzi prípady podľa vety za bodkočiarkou v ustanovení § 243a ods. 1 OSP, ohľadom ktorých sa v konaní o dovolaní proti rozsudku nenariaďuje pojednávanie.

Ústavný súd nemá pochybnosti o tom, že k uvedenej nepresnosti právnej úpravy došlo nedopatrením zákonodarcu, ktorý v novele Občianskeho súdneho poriadku č. 353/2003 Z. z. v bode 100 síce ustanovil, že: „V § 241 ods. 2 sa vypúšťa písmeno c). Doterajšie písmeno d) sa označuje ako písmeno c).“, avšak súčasne po zrušení dovolacieho dôvodu uvedeného v § 241 ods. 2 písm. c) OSP a s tým súvisiacou zmenou označenia nasledujúceho dovolacieho dôvodu opomenul upraviť súvisiace ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku, a to vetu za bodkočiarkou § 243a ods. 1 OSP. Uvedená novela Občianskeho súdneho poriadku nadobudla účinnosť 1. septembra 2003, pričom podľa dovtedy platného a účinného Občianskeho súdneho poriadku (účinného k 31. augustu 2003) bol v § 241 ods. 2 OSP pod písmenom c) upravený tento dovolací dôvod - „rozhodnutie vychádza zo skutkového zistenia, ktoré nemá v podstatnej časti oporu vo vykonanom dokazovaní“ a pod písmenom d) bola ako dovolací dôvod upravená právna skutočnosť - „rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci“. Vyššie uvedenou novelou Občianskeho súdneho poriadku teda zákonodarca vypustil z právnej úpravy § 241 ods. 2 OSP dovolací dôvod pod písmenom c) - „rozhodnutie vychádza zo skutkového zistenia, ktoré nemá v podstatnej časti oporu vo vykonanom dokazovaní“, pričom súčasne dovolací dôvod označovaný dovtedy ako písmeno d) - „rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci“, sa označil písmenom c). Nadväzne na uvedené potom úprava vety za bodkočiarkou v ustanovení § 243a ods. 1 OSP bola v skutočnosti novelizovaná tak, že „(...) pojednávanie nenariaďi, ak ide o prípady uvedené v § 237, v § 241 ods. 2 písm. b) a c)“, pretože pôvodné písmeno „d“ nebolo z právnej úpravy Občianskeho súdneho poriadku vypustené, ale bolo iba označené ako písmeno „c“.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti, bolo treba sťažovateľkou uplatnený dovolací dôvod, ktorým bolo „nesprávne právne posúdenie veci“, v napadnutom dovolacom konaní považovať za taký dovolací dôvod, ktorý bolo potrebné posudzovať podľa vety za bodkočiarkou v ustanovení § 243a ods. 1 OSP, teda za prípad, kedy sa obligatórne

v konaní o dovolaní proti rozsudku nemá nariad'ovať pojednávanie. Podľa názoru ústavného súdu použitie tejto zákonnej výnimky (obligátorne nenariadiť pojednávanie o dovolaní proti rozsudku) nemusel najvyšší súd vo svojom rozsudku osobitne zdôvodňovať.

Vzhľadom na uvedené zistenia ústavného súdu je teda nepochybné, že dovolací dôvod uplatnený sťažovateľkou proti rozsudku krajského súdu podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP - „rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci“, patril v čase rozhodovania najvyššieho súdu materiálne medzi prípady podľa vety za bodkočiarkou v ustanovení § 243a ods. 1 OSP, v ktorých nebolo potrebné v konaní o dovolaní proti rozsudku nariad'ovať pojednávanie, a teda konaním dovolacieho súdu, ktorý postupoval v súlade s (v tom čase) účinnou právnou úpravou, nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci v jej prítomnosti zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 144 ods. 1 a s čl. 152 ods. 4 ústavy a s § 243a ods. 1 OSP (účinného v rozhodnom čase). Preto ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

2. Sťažovateľka namietala aj porušenie svojho základného práva na verejné vyhlásenie rozsudku zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru a v čl. 14 ods. 1 medzinárodného paktu v spojení s čl. 1 ods. 1 a s čl. 142 ods. 3 ústavy postupom dovolacieho senátu najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 134/04, pričom podstata jej námietok spočíva v tom, že *„najvyšší súd SR na vyhlásenie rozsudku nepredvolal sťažovateľku, ani jej právneho zástupcu“* a *„rozsudok vyhlásil bez prítomnosti sťažovateľky a jej právneho zástupcu“*.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...). Rozsudok musí byť vyhlásený verejne (...).

Podľa čl. 14 ods. 1 paktu každý má úplne rovnaké právo, aby bol spravodlivo a verejne vypočutý nezávislým a nestranným súdom. Tlač a verejnosť môžu byť vylúčené z celého konania alebo jeho časti, (...) avšak každý rozsudok vynesený v trestnej alebo občianskoprávnej veci sa zverejní, s výnimkou prípadov, keď záujem mladistvých osôb vyžaduje iný prístup alebo keď sa konanie týka manželských sporov alebo opatrovníctva detí.

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. (...)

Podľa čl. 142 ods. 3 ústavy rozsudky sa vyhlasujú v mene Slovenskej republiky a vždy verejne.

Ústavný súd už zaujal stanovisko k ústavnoprávnej otázke verejného vyhlásenia rozsudku, pričom konštatoval, že vyhlásenie rozsudku okrem toho, že je zárukou spravodlivého konania, patrí aj k ústavným princípom právneho štátu. Konštatovanie, že rozsudok bol vyhlásený verejne predpokladá, aby súd dal verejnosti najavo, že rozsudok vyhlási. Minimálny štandard takéhoto oznámenia predpokladá osobitný postup súdu (aj najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu), ktorý smeruje k verejnosti (informovanie o čase a mieste vyhlásenia rozsudku spôsobom v takomto prípade obvyklým, napr. na oznamovacej tabuli súdu, na internetovej stránke súdu), bez ohľadu na to, či pri konkrétnom vyhlásení rozsudku verejnosť právo na prítomnosť využije alebo nie (II. ÚS 85/02).

Pokiaľ ide o verejné vyhlásenie rozsudku, z vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu k prijateľnosti sťažnosti na ďalšie konanie vyplýva, že v danej veci bolo na úradnej tabuli najvyššieho súdu 16. novembra 2004 vyvesené oznámenie o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku, teda minimálny štandard takéhoto oznámenia v zmysle judikatúry ústavného súdu bol naplnený.

Vo vzťahu k absencii verejného vyhlásenia rozhodnutí ESLP konštatoval, že viaceré zmluvné štáty popri prečítaní rozhodnutí nahlas už dlho používajú aj iné zverejnenia rozhodnutí svojich súdov. Preto sa domnieva, že tvorcovia dohovoru nemohli túto okolnosť prehliadnuť, a nedomnieva sa, že by sa musel prikloniť k doslovnému výkladu, a preto formu zverejnenia „rozsudku“ stanovenú vnútroštátnym právom žalovaného štátu treba posúdiť vo svetle charakteristických rysov príslušného konania a v závislosti od účelu a predmetu čl. 6 ods. 1 dohovoru (Pretto a spol. v. Taliansko, 1983). V danom prípade je relevantnou aj judikatúra ESLP, v zmysle ktorej verejnosť konania je základným princípom zakotveným v čl. 6 ods. 1 dohovoru. Tento princíp musí byť plne rešpektovaný aspoň v jednom inštančnom konaní o merite veci, pokiaľ tu nie sú dôvody vypočítané v čl. 6 ods. 1 dohovoru umožňujúce vylúčenie verejnosti (Hakanson v. Holandsko, 1986; Axen v. SRN, 1983, Sutter v. Švajčiarsko, 1984 a iné).

Sťažovateľkou označené ustanovenia ústavy a dohovoru predpokladajú, aby rozsudky boli vyhlasované verejne, pričom medzinárodný pakt požaduje „iba“ to, aby sa rozsudok stal verejným, avšak nepredpisuje konkrétnu formu tohto zverejnenia, t. j. nepožaduje napr. jeho zverejnenie verejným vyhlásením, takže z tohto hľadiska je požiadavka dohovoru a ústavy na verejné vyhlásenie rozsudku prísnejšia a zahŕňa v sebe aj liberálnejšiu požiadavku zverejnenia rozsudku, tak ako je koncipovaná medzinárodným paktom.

Keďže základné právo na spravodlivý proces je „výsledkovým“ právom, ústavný súd posúdil konanie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 134/04 ako celok a tiež to, akú úlohu v ňom mal *in concreto* najvyšší súd. Najvyšší súd, v danom prípade ako dovolací súd, sa obmedzil na posúdenie rozsudku odvolacieho súdu z právneho hľadiska. Napadnutý rozsudok odvolacieho súdu mohol najvyšší súd ako kasačný súd iba zamietnuť, ak by došiel k záveru, že dovolaním napadnuté rozhodnutie je správne, v opačnom prípade mohol napadnutý rozsudok zrušiť. Najvyšší súd napokon po neverejnom prerokovaní sa rozhodol pre prvú možnosť a rozsudok odvolacieho súdu sa stal konečným, pričom pre sťažovateľku (ktorá podľa zistenia ústavného súdu sa na pojednávaniach súdu prvej a druhej inštancie osobne zúčastnila) nenastala žiadna zmena.

S ohľadom na uvedené zistenia, a v súlade so svojou doterajšou rozhodovacou činnosťou preto neprichádza do úvahy, aby ústavný súd postup najvyššieho súdu v napadnutom konaní po prípadnom prijatí návrhu (sťažnosti) na ďalšie konanie kvalifikoval ako porušenie základného práva sťažovateľky zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru a v čl. 14 ods. 1 medzinárodného paktu v spojení s čl. 1 ods. 1 a s čl. 142 ods. 3 ústavy, preto ústavný súd rozhodol o odmietnutí sťažnosti aj v tejto časti pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. mája 2006